

Globalashuv jarayonlarida yoshlarni axborot xurujlaridan himoya qilishning dolzarbligi

Abduvohidova Diyora Norboy qizi

Termiz davlat pedagogika instituti Tarix fakulteti Milliy g'oya , ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi 1-kurs 102-guruh talabasi

Annotatsiya: Globalashuv tez sur'atlar bilan tezlashib borayotgan bugungi dunyoda yoshlar axborot hujumlarining salbiy ta'siridan tobora ko'proq himoyasiz. Shuning uchun yosh avlodning sog'lom va muvozanatli rivojlanishiga ko'maklashish uchun ularni bunday hujumlardan himoya qiluvchi chora-tadbirlarni amalga oshirish juda muhimdir. Ushbu maqolada axborot tushunchasi, axborot xavfsizligi, axborotning turlari, axborot xavfsizligining ahamiyati va mohiyati bayon qilingan. Globalashuv davrida axborot xavfsizligiga tahdidlarning zamonaviy asoslari talqin etilgan.

Kalit so'zlar: Globalashuv, Axborot xavfsizligi, Axborot turlari, Jamiyat, Taraqqiyot, texnika va texnologiya, virtual olam, salbiy ta'sir, strategik resurs.

Globalashuv jarayonlari zamonaviy dunyoni shakllantirishda davom etar ekan, yoshlarni axborot hujumlaridan himoya qilishning ahamiyati tobora dolzarb bo'lib bormoqda, chunki ular filtrlanmagan axborot va tashviqotning salbiy ta'siridan himoyasiz. Ta'lim va tartibga solish orqali yoshlarga ma'lumotni tanqidiy tahlil qilish va baholash uchun vositalar va bilimlarni berish, tobora o'zaro bog'liq va axborot bilan to'yingan dunyoda ularning aqliy va hissiy farovonligini himoya qilish zarur.

Davlatimiz rahbari Sh.Mirziyoyev mustaqillik yillarida mamlakatimizda yoshlarni vatanparvarlik, milliy an'ana va qadriyatlarimizga hurmat ruhida tarbiyalash, ma'naviy yetuk va jismonan sog'lom barkamol avlodni voyaga yetkazish, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish borasida muayyan ishlarni amalga oshirdi. Xususan, yoshlarga qilgan murojaatlarida bugungi globalashgan davrga nisbatan quyidagi fikrlarini bildirgan "Barchangizga ayon, hozirgi kunda dunyo miqyosida beshafqat raqobat, qarama-qarshilik va ziddiyatlar keskin tus olmoqda. Diniy ekstremizm, terrorizm, giyohvandlik, odam savdosi, noqonuniy migratsiya, "ommaviy madaniyat" kabi xavf-xatarlar kuchayib, odamzot asrlar davomida amal qilib kelgan e'tiqodlar, oilaviy qadriyatlarga putur yetkazmoqda. Mana shunday va boshqa ko'plab

tahdidlar insoniyat hayotida jiddiy muammolarni keltirib chiqarayotgani-ayni haqiqat va buni hech kim inkor eta olmaydi”¹.

XXI asr texnika va texnologiyalar taraqqiy etgan asr hisoblanadi. Bugungi kun jamiyati kun sayin taraqqiy etib, insoniyat uchun misli ko’rilmagan imkoniyat va qulayliklar taqdim etmoqda. Ammo shu bilan birga jamiyatda mavjud bo’lgan o’zaro qarama-qarshilik qoidasiga ko’ra illatli hodisa va qarashlar ham rivojlanib bormoqda. Bugungi kun axborotidan foydalanishdagi tezkorlik inson uchun taraqqiyotning muhim omili sifatida namoyon bo’layotgan bo’lsa, shuning bilan yovuz niyatga xizmat qiluvchi axborotlarning mavjud bo’lishi odamlarga, ayniqsa yoshlarga o’zining salbiy ta’sirini ham o’tkazib kelmoqda. Bugungi kunda zamonaviy axborot resurslari, axborot kommunikatsiyalari va axborot almashinuvi tobora jadal o’zgarib bormoqda. Xususan, kompyuter texnologiyasi kommunikatsiyalarining rivojlanishi va keng tarqalishi o’z navbatida qog’oz shaklidagi axborotlarning o’rnini elektron shakldagi axborotlarga bo’shatib bermoqda. Jumladan, internet tarmog’idan foydalanish imkoniyati axborotlarni mislsiz tezlikda, yer yuzining istalgan nuqtasidan turib uzatish va qabul qilish imkonini bermoqda.

Zamonaviy globallashuv sharoitida internetda ma'lumotlarning mavjudligi yoshlarning kundalik hayotining ajralmas qismiga aylandi. Biroq, shu bilan birga, bu axborot xavfsizligiga tahdidlarning kuchayishiga olib keladi. Shu munosabat bilan, yoshlarni onlayn makonda xavfli harakatlardan himoya qilish ayniqsa muhimdir.

Eng keng tarqalgan tahdidlar orasida: xakerlik hujumlari, fishing elektron pochta xabarlari, zararli dasturlar, turli xil firibgarliklar. Ushbu tahdidlar yoshlarning shaxsiy hayotiga ham, moliyaviy farovonligiga ham jiddiy zarar etkazishi mumkin.

Shu munosabat bilan yoshlarning axborot savodxonligini oshirish bo'yicha ishlarni amalga oshirish zarur. Axborot xavfsizligi bo'yicha konferentsiyalar, seminarlar va treninglar tashkil etish ushbu sohadagi bilimlarni kengaytirishga yordam beradi. Bu nafaqat maktab o'quvchilari va talabalar uchun, balki onlayn muhitda ishlaydigan tashkilotlar xodimlari uchun ham foydali bo'lishi mumkin.

Bundan tashqari, shaxsiy kompyuterlar va mobil qurilmalarda dasturiy ta'minot va operatsion tizimlarni muntazam yangilab turish muhim omil hisoblanadi. Bu xakerlar tomonidan ishlatilishi mumkin bo'lgan zaifliklarning oldini olishga yordam beradi.

Shuningdek, axborot xavfsizligining ijtimoiy jihatlariga e'tibor qaratish lozim. Yoshlarga onlayn muhitda o'zini tutish qoidalariga rioya qilish, shubhali xabarlar va

¹ *Shavkat Mirziyoyevning «Kamolot» harakatining IV qurultoyidagi nutqi*

havolalarga ishonmaslik, shaxsiy ma'lumotlari va parollarini baham ko'rmaslik zarurligi to'g'risida tushuncha berish muhimdir.

Shunday qilib, globallashtirish sharoitida yoshlarni axborot xavfsizligidan himoya qilish ta'lim ishlari, texnik choralar va ijtimoiy tarkibiy qismlarni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladigan dolzarb vazifadir.

Globallashtirish tez-tezlashmoqda: axborot texnologiyalari va internet paydo bo'lishi bilan dunyo har qachongidan ham o'zaro bog'liq bo'lib qoldi. Bu geografik chegaralar va madaniy farqlarning xiralashishiga olib keldi. Yoshlar turli manbalardan, jumladan, ijtimoiy tarmoqlar, veb-saytlar va onlayn forumlardan juda ko'p ma'lumotlarga duch kelishadi. Bu ular uchun juda katta bo'lishi mumkin, chunki ular ushbu raqamli landshaftda harakat qilish uchun kurashmoqdalar.

Yoshlar axborot hujumlarining salbiy ta'siriga tobora ko'proq moyil bo'lmoqdalar: axborot hujumlari turli shakllarda bo'lishi mumkin, jumladan soxta yangiliklar, targ'ibot, nafrat so'zlari va kiberhujum. Bular hali ham o'zini va shaxsiyatini his qilishni rivojlantirayotgan yoshlarning aqliy va hissiy farovonligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bundan tashqari, ular ko'pincha faktik va soxta ma'lumotlarni farqlash uchun tanqidiy fikrlash qobiliyatiga ega emaslar, bu ularni zararli aktyorlar uchun oson nishonga aylantiradi.

Yoshlarni bunday hujumlardan himoya qiluvchi chora-tadbirlarni amalga oshirish juda muhim: hukumatlar, o'qituvchilar, ota-onalar va boshqa manfaatdor tomonlar yoshlar o'rtasida mas'uliyatli raqamli fuqarolikni targ'ib qiluvchi siyosat va tashabbuslarni ishlab chiqish uchun birgalikda ishlashlari kerak. Bunga ularga ma'lumotni tekshirishni o'rgatish, ularni suiiste'mol qilish yoki ta'qib qilish to'g'risida xabar berish vositalari bilan ta'minlash va konstruktiv muloqot va munozaralarda qatnashishlari mumkin bo'lgan xavfsiz joylarni yaratish kiradi.

Bunday chora-tadbirlar yosh avlodning sog'lom va muvozanatli rivojlanishiga yordam beradi: yoshlarni axborot hujumlaridan himoya qilish orqali biz ularga hayotning barcha jabhalarida yaxshi xizmat qiladigan chidamlilik, hamdardlik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishga yordam bera olamiz. Bu ularga nafaqat shaxs sifatida foyda keltiradi, balki ko'proq ma'lumotli, faol va ijtimoiy mas'uliyatli fuqarolarni yaratishga hissa qo'shadi.

Hozirgi vaqtda barqaror rivojlanayotgan global tarqalish va raqamlashtirish jarayonlari mavjud bo'lib, bu turli ijtimoiy guruhlarga, shu jumladan yoshlar o'rtasida axborot hujumlarining ommaviy tarqalishi bilan bog'liq. Yoshlarni axborot hujumlaridan himoya qilishning dolzarbligini e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydi.

Yoshlar axborot xavfsizligi sohasidagi aholining eng zaif guruhlaridan biri hisoblanadi, chunki uning ishtirokchilari o'zlarining hayotiy qamrovlarini shakllantirish jarayonida va ta'sir ta'sirini har doim ham to'g'ri baholamaydilar. Bundan tashqari, yoshlar internetning faol foydalanuvchisidir, bu esa ularni axborot hujumlarining sezilmaydigan turlariga nisbatan afzalroq qiladi.

Yoshlarni axborot hujumlaridan himoya qilish ularning jismoniy va ruhiy salomatligini kuzatish, shuningdek, qadriyatlar qoidalarini shakllantirish nuqtai nazaridan alohida o'rin tutadi. Yoshlarni axborot hujumlaridan himoya qilish choralari orasida savodxonlik darajasini oshirish, internetdan foydalanish uchun xavfsiz sharoitlar yaratish, ma'rifiy ishlar olib borish va boshqa ko'p narsalarni ajratib ko'rsatish mumkin.

Umuman olganda, global jarayonlarda yoshlarni axborot hujumlaridan himoya qilishning dolzarbligi shubhasizdir. Ushbu muammoni hal qilish uchun davlat, qator, ota-onalar va yoshlarning o'zlari chiqishlari kerak. Faqat bunday hollarda jamiyatimizning xavfsizligi va kelajagini ta'minlash mumkin edi.

Mamlakatimiz mustaqillikka erishganidan keyin ma'naviy-ma'rifiy ishlarga davlatimiz siyosatining muhim ustuvor masalalaridan biri sifatida qarala boshladi. Yurtimizda mustaqillik shamollari esa boshlagan davrdanoq, kishilarni dunyoqarashi, ongi, tafakkuri, maqsadi va intilishlarida, qiziqishlarida, bir so'z bilan aytganda ma'naviy-mafkuraviy olamida, ruhiy tabiati va hatto qiyofasida ulkan o'zgarishlar paydo bo'la boshladi.

Xulosa

Globalashuv jarayoni tobora faollashib borayotgan bu dunyoda yoshlarni axborot hujumlaridan himoya qilish juda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Internetda xavfsizlikni ta'minlash zarurati tobora kuchayib bormoqda, ayniqsa kiberhujum va samarali faoliyat uchun axborot texnologiyalaridan foydalanishning muhim sohalarida.

Yoshlar axborot xavfsizligi sohasida ayniqsa zaif guruhdir, shuning uchun ular ko'pincha o'z ma'lumotlari va shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish uchun etarli tajriba va bilimga ega emaslar. Bundan tashqari, yoshlar ko'pincha shaxsiy ma'lumotlariga kirishning turli usullaridan foydalanadigan kiberjinoyatchilar uchun auditoriyadir.

Shu munosabat bilan yoshlarni axborot hujumlaridan himoya qilishning dolzarbligini anglash va kiberxavfsizlik sohasidagi ma'lumotlar va treninglardan foydalanish muhimdir. Ta'lim ishlarini olib borish va yoshlarning internetdagi mumkin bo'lgan tahdidlar va ularning ma'lumotlarini himoya qilish usullari to'g'risida xabardorligini oshirish kerak.

Shuningdek, jamoat tashkilotlari yoshlarni axborot hujumlaridan himoya qilish uchun aksiyalarni ishlab chiqishi va amalga oshirishi muhimdir. Bunga Internetda xavfsizlikni ta'minlaydigan maxsus dasturlar va xizmatlarni yaratish va ushbu sohada yoshlarning o'sishini oshirishga qaratilgan tadbirlarni o'tkazish va o'tkazish orqali erishish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, yoshlarni axborot hujumlaridan himoya qilish globallashuv jarayoni davom etayotgan va ko'proq odamlar axborot texnologiyalaridan foydalanadigan dunyoda tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Yoshlarning kiberxavfsizlik haqida ma'lumot olish va xabardor qilish zarurati, shuningdek, internetda mumkin bo'lgan tahdidlardan himoya choralarini joriy etish va qo'llash.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Otamurotov S. "Globallashuv va milliy-ma'naviy xavfsizlik" Toshkent 2023.
2. Mohigul Shavkat qizi Norboyevaning "Axborot va undan yoshlarning foydalanish xususiyatlari" maqolasi.
3. Shavkat Mirziyoyevning Toshkentda bo'lib o'tgan "Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, muqaddas dinimizning sofligini asrash- davr talabi" mavzusidagi anjumanda so'zlagan nutqi 15.06.2017. Toshkent.
4. Nabijonova D. O'quvchilarni kasbga yo'naltirish psixologiyasi Toshkent 2002
5. "Media va axborot savodxonligini shakllantirishning pedagogik jihatlari" o'quv-amaliy qo'llanmasi. 2017.

